KUZEY MAKEDONYA'DA TÜRK VARLIĞI: TARİHSEL SÜREÇ, KİMLİK VE KÜLTÜREL HAFIZA

TURKISH PRESENCE IN NORTH MACEDONIA: HISTORICAL PROCESS, IDENTITY, AND CULTURAL MEMORY

Selma SOL

Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,

https://orcid.org/0000-0001-8086-7568; selmasolergin@trakya.edu.tr

Hanife MUCHI

MUCHI, Hanife, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

https://orcid.org/0000-0002-3741-7884; hanifemuhci@trakya.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Makedonya'nın tarih boyunca yaşadığı süreçleri ve hangi ulusların koruması altında olduğunu incelemektir. Özellikle Osmanlı dönemi detaylı olarak ele alınmış; burada yönetim yapısı, sosyal düzen ve etnik-dini topluluklar arasındaki ilişkiler gözden geçirilmiştir. Ayrıca, Osmanlı sonrası dönemdeki siyasi değişiklikler, nüfus hareketleri ve yeni yönetim anlayışları da incelenmiştir. Günümüz Makedonya'sında yaşayan Türk toplumunun sosyal, kültürel ve hukuki durumu da çalışmanın önemli başlıklarından birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda, bölgede yaşayan Türklere tarihsel süreç içinde hangi politikalar uygulandığı incelenmiş, özellikle modern dönemde oluşan bakış açıları eleştirel bir şekilde değerlendirilmiştir. Ders kitaplarında ve resmi tarih anlatılarında bulunan eksik ya da sadece bir yönü vurgulayan Osmanlı imajı tekrar incelenmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Osmanlı'nın gerçekleştirdiği savaşlar ve uyguladığı politikaların tarafsız, bilimsel ve kapsamlı bir şekilde incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Tarihsel verilere göre Osmanlı'nın zorba bir millet olmadığı; farklı etnik ve dini grupların kendi kimliklerini koruyarak belirli bir düzen ve refah içinde yaşayabildikleri anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Makedonya, Makedonya Türkleri, Türk varlığı, kimlik, kültürel hafıza.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the historical processes experienced by Macedonia and the powers under whose protection it existed throughout history. In particular, the Ottoman period is discussed in detail, focusing on the administrative structure, social order, and the relationships among ethnic and religious communities. In addition, the political changes, population movements, and emerging governance approaches in the post-Ottoman period are also analyzed. The social, cultural, and legal status of the Turkish community living in present-day Macedonia constitutes another important dimension of the study. In this context, the policies applied to Turks in the region throughout history are examined, and especially modern perspectives are critically evaluated. It is emphasized that the incomplete or one-sided portrayal of the Ottoman image in textbooks and official historical narratives should be reconsidered. It is argued that the wars conducted by the Ottoman Empire and its policies should be analyzed in an objective, scientific, and comprehensive manner. Based on

Araştırma Makalesi ISSN:2757-5519 socratesjournal.org Doi:10.5281/zenodo.19930676

historical evidence, it is suggested that the Ottoman Empire was not an oppressive power; rather, different ethnic and religious groups were able to maintain their identities and live within a certain order and prosperity.

Keywords: North Macedonia, Turks of Macedonia, Turkish presence, identity, cultural memory

GİRİŞ

Türk milletinin Orta Asya'dan Adriyatik kıyısına uzanan tarihi serüveni, Balkan coğrafyasının derinliklerinde Makedonya ile özdeşleşmiştir. Bu kadim topraklarda yerleşik Türk toplumu, altı yüzyıllık tecrübesini Anadolu'nun zengin kültür ve edebiyat mirasıyla harmanlayarak, 21. yüzyıla dek varlığını güçlü bir şekilde sürdürmüştür. Osmanlıların 14. yüzyılda Makedonya'ya adım atmasıyla birlikte, bu coğrafya yeni bir Türk kültürüyle tanışmış, zamanla farklılıklar ve zenginliklerle dolu bir mozaik haline gelmiştir.

Makedonya, Osmanlı Devleti'nin himayesi altında, siyaset, kültür ve basın hayatının canlı bir merkezi haline gelmiştir. Osmanlı, din, dil ve ırk ayrımı gözetmeden her topluma eşit muamele yaparak bu topraklarda asırlarca varlığını sürdürmüştür. Ancak zamanla, Osmanlı'nın bölgeden çekilmesiyle birlikte, Türklerin eğitim ve sosyal faaliyetleri durma noktasına gelmiştir. Sonrasında, az da olsa dergi ve gazete çıkarma özgürlüğü sağlanmıştır. Günümüzdeki ders kitaplarında Osmanlı çoğunlukla düşman olarak tanıtılmakta, savaşları eksik veya yanlı bir biçimde aktarılmakta; zorba bir devlet olarak tanımlanarak, İslam'ı zorla yaymaya çalıştığı iddia edilmektedir. Günümüze gelindiğinde ise Osmanlıyı ders kitaplarında hep düşman olarak tanıtmışlar, yaptığı savaşlar eksik ya da hiç bahsedilmemiş, zorba bir devlet olduğu zorla İslam'ı yaymaya çalıştıklarını ve aldıkları topraklardaki vatandaşları zorla İslamlaştırdıklarını anlatırlar.

Makedonya

Makedonya genel olarak dağlık bir bölge olarak bilinmekle birlikte konum bakından da Avrupa'nın güneydoğusunda yer almaktadır. Komşu ülkeleri ise Arnavutluk, Kosova, Sırbistan, Yunanistan ve Bulgaristan'dır. Nüfusun çoğunluğu Makedon, Arnavut, Türk, Çingene, Sırp ve diğer etnik gruplardır. Ayrıca Makedonya'nın başkenti Üsküp'tür. Makedonya'da en önemli akarsu başşehir Üsküp'ten geçerek ülkeyi ikiye bölen Vardar nehridir. Yunanistan'a geçtikten sonra Ege denizine ulaşan bu akarsu ülkenin âdeta simgesi haline gelmiştir. Meselâ tarihî Makedonya bölgesini günümüzde Bulgaristan (Bulgaristan Makedonya'sı) ve Yunanistan (Yunanistan Makedonya'sı) sınırları içinde kalan kesimlerinden ayırabilmek için buraya coğrafyada Vardar Makedonya'sı da denilmektedir. [1]

Makedonya'nın tarihi seyrine baktığımızda Bizans imparatorluğu ardından Bulgarların yönetimi altına girmiş sonra tekrardan Bizans'ın idaresine girerek, Kosova savaşından sonra da Osmanlı idaresine geçmiştir. Osmanlı idaresinden önce Makedonya ismi kullanılırken Osmanlıdan sonra bu isim unutulmuştur. Makedonya bölgesi, Osmanlı Devleti zamanında siyaset, kültür ve basın hayatı bakımından canlı bir merkez olmuştur. II. Abdülhamit'in muhalifleri burada faaliyetlerini sürdürmüşler, İttihat ve Terakki burada teşkilatlanmış, önemli siyasi ve kültürel dergiler Selanik, Manastır ve Üsküp gibi merkezlerde çıkarılmıştır.[2]

[1] İslam Ansiklopedisi Makedonya.

[2] Ömer Turan, "Makedonya'da Türkler", Makedonya Sorunu Dünden Bugüne, Der. Murat Hatipoğlu, Ankara, ASAM Yayınları, 2002, s.183.

Osmanlının bu bölgeleri terk etmesiyle yapılan bu faaliyetler durma durumuna gelmiştir. Yeni yönetimle ise Türklere dair kurulan tüm eğitim, sosyal gibi faaliyetlere son verilmiştir. Zamanla ise bu durum biraz da olsa esneklik gösterilmiş ve az da olsa Türklerin dergi ve gazete çıkarmalarına izin verilmiştir. Balkan topraklarındaki Türklerin varlığı yüzyıllara dayansa da Osmanlıların 14. yüzyılda Makedonya cumhuriyetine yerleşmesiyle yeni bir Türk kültürü meydana gelmiştir. Buraya yerleşen Türk halkı orada bulunan bir sürü farklı dine, dile, kültüre mensup olan halklarla asırlarca birlikte yaşamışlardır. Benimsedikleri kültürlerini bu coğrafyada devam ettirerek ve diğer kültürlere saygı gösterip adaletli bir şekilde yaşamışlardır.

Zamanla buraya tam manasıyla yerleşen Osmanlılar, Hırstiyan halkıyla alışveriş halinde olmanın yanı sıra İslamiyet yayılmaya başlamış ve Osmanlı ordusunda hizmet görenler özellikle Hristiyan tımar sipahilerdir. Osmanlı devletinin özel bazı hizmetler yüklediği gruplar, genellikle Müslümanlar arasında yaşayan veya onlarla sıkı teması olanlar arasında İslamlaşmalar daha sıktır. Bu dönemde İslamlaşma, kesinlikle sosyal bir olaydır, sosyal faktörler etkisiyle olmuştur. O zamanlarda yoğun İslam kültürü, Hristiyan ve İslam halkının inanışları ve adetlerinin her iki toplum üyelerince ne kadar geniş ölçüde paylaşıldığı göstermiştir.[3]

XIX. yy ikinci yarısında Balkanlarda Osmanlı hakimiyeti gittikçe zayıflamaya başlar. 1875-1878 y. Büyük Doğu Bunalımı yıllarında Rusya, Sırbistan, Romanya, Karadağ, Bulgaristan, Makedonya ve Bosna Hristiyanlarının, başka bir söyleyişle bütün Avrupa'nın karşısında yalnız kalan Osmanlı Devleti, düşmanlarını mağlup etmesine rağmen, bu bunalımın sonunda bazı yerlerden geçici bir süre için çekilmek, bazı bölgelere muhtariyet, bazı devletlere ise bağımsızlık tanıma mecburiyetinde kaldı. Osmanlı Devletinden alınan topraklarda kalan Türkler, yeni kurulan devletlerin terörüne uğradılar. Bu devletlerin idarecileri ve gayr-i Türk unsurları, ilk günden itibaren memleketlerini Türklerden temizlemeye başladılar.[4] Bu nedenden dolayı Türkler bulundukları bölgelerden göç etmek durumunda kalmışlardır. Göç en çok Türkiye'ye olmuştur.

Yugoslavya Zamanı Makedonya

Osmanlının çöküşünden sonra Makedonya olmak üzere birçok devlet Yugoslavya Devleti adı altında toplanmıştır. Yugoslavya 1 Aralık 1918 tarihinde kurulmuş Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı olarak anılmıştır. Kralın Sırp olduğu bu devletin kuruluşunun ardından 1920'lerde Sırplar'ın diğer uluslara karşı ayrıcalıklı konumunu güçlendirmesi, Hırvat ve Slovenler'in Katolik olması, Hırvatistan ve Slovenya'nın Sırbistan egemenliği altında kalması gibi sebeplerle iç karışıklıklar çıktı. 20 Aralık 1918'de Stojan Protić başkanlığında ilk hükümet kuruldu.[5] Ardından güçlerini artıracak yeni anayasa kurmuş ve bu kurulan anayasa Sırplara yönelik olduğu için Hırvatların örgütlenmelerinde neden olmuştur. Bu örgütlenmede Ustaşa olarak bilinmektedir. Ve kral bu örgütün düzenlediği bir suikast karşısında hayatını kaybetmiş ve kralın yerinde oğlu geçmiştir. Yaşının küçük olması sebebiyle ülke naipler tarafından yönetilmesine karar verilmiştir. Öte yandan, İkinci Dünya Savaşı'nın ayak sesleri Yugoslavya Krallığı'nda oldukça net duyulmuştur. Alman yayılmacılığının baskısını üzerinde hisseden Yugoslavya, yaşadığı ekonomik bunalımların da etkisi ile giderek bu ülkeye bağımlı hale gelmiştir. Macaristan, Romanya ve Slovakya'nın da bu ülke saflarına katılması ile

[3]Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi, Bal-Tam, Türklük Bilgisi-3, Türkler Ve Balkanlar, Halil İnalcık, Prizren Eylül-2005, s.33

[4]Özgür Medya, Erdem Ahmet, Osmanlı Döneminde Makedonya, 17 Ekim 2007 Çarşamba.

[5]https://islamansiklopedisi.org.tr/yugoslavya

Yugoslavya 1942 tarihinde Mihver Devletlere katılmak için antlaşma imzalamıştır.[6] Antlaşmaya göre Yugoslavya her zaman tarafsız kalacak ama Almanya ve İtalyanlara karşı açılacak olan herhangi bir savaşta topraklarını geçiş güzergahı olarak açacaktı. Böyle bir yönetimin Hırvatlara sağlanmasını kabul etmeyen ordu Kralı devirerek yönetime el koymuştur. Gerçekleşen darbe karşısında Almanya, Belgrad'ı bombalayarak ülkeyi işgale girişmiştir. İşgalin ardından askeri yönetim ve Yugoslavya Ordusu koşulsuz Alman birliklerine teslim olmuştur. Böylece Yugoslavya Krallığı fiilen ortadan kalkmıştır.[7]

2. Dünya Savaşı ile beraber keskinleşen milliyetçi kalıplar yumuşamış sayılır. Artık yönetim değişmiş ve krallık sistemi kaldırılmıştır. Anti-faşist bir yol izlemeye karar verilmiştir ve yavaş yavaş sosyalizme doğru ilerlenmiştir. Ayrıca savaş Yugoslav tarihinde önemli bir ismi ortaya çıkarmıştır bu isim Tito'dur. Partizan güçleri ile işgallere direniş göstermişlerdir. Faşist tekil yapıya karşı çıkacaklarını ve bu düzeni yıkacakları duyuran Partizan güçler, yeni bir bağımsızlık teklifi sundukları şeklinde olan algıyla halktan destek almışlardır. Destek sonrası Tito tarafından toplanmış olan Partizan Güçleri ve halkın da olduğu bir meclis kurulmuştur ve mecliste 'Yugoslavya Anti-Faşist Halk Kurtuluş Konseyi' oluşturulmuştur.[8] 1929'da ise Yugoslavya (Güney Slavlar Ülkesi) adını aldı ve İkinci Dünya Savaşından sonra Tito'nun liderliğinde Yugoslavya Sosyalist Federasyonu olarak yeni bir devlete dönüştü. Yugoslavya, etnik sorunlar konusunda da özellikle 1960'lardan itibaren son derece ılımlı bir tutum takınmış, Makedonların ve Müslümanların (Boşnakların) ulus olarak ayrı varlıklarını Yugoslavya tarihinde ilk kez tanımıştı.[9]

1980 yılında ölen Yugoslavya Devlet Başkanı Tito'dan sonra cumhuriyetler arasında doğan otorite boşluğu sonucunda diyalog kopma noktasına gelmişti. Sırplar, Yugoslav Federasyonu içinde 1985'den itibaren Sırp milliyetçiliğini sistematik olarak uygulamaya koymuşlardı. Sırp, Hırvat ve Slovenler arasında silahlı çatışmaya kadar varan antlaşmanın ardından 1991 yılında Slovenya ve Hırvatistan'ın federasyondan ayrılma kararıyla, Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti parçalandı. Makedonya'nın bu dönemde bağımsızlığını ilan etmesiyle birlikte Türkler açısından da yeni bir dönem başlamış oldu. Yeni bağımsızlığına kavuşan cumhuriyetler arasında Türkler çoğunlukla Makedonya'da yaşamaktadırlar.[10]

1991 yılında Makedonya Cumhuriyeti kendi bağımsızlığını ilan ederken, Makedonlarla birlikte Türkler de bağımsızlıktan yana oy kullanmalarına rağmen, bağımsızlık sonrası vaat edilen hak ve hürriyetleri verilmemekle birlikte, Türklere karşı düşmanca bir politika izlenmeye başlanmıştır. Hatta Türkiye, Makedonya'nın bağımsızlığını desteklemesine rağmen, Türklerin bazı yerlerde bulunan (Merkez Jupa ve Doğu Makedonya'da) okulları kapatılmış, birçok Türk hapse atılmış ve birçok yerde Türkler işten çıkartılmışlardır.[11]

[6] Eski Yugoslavya'da Sırp Milliyetçiliğinin Tarihsel Temelleri Ve Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin Dağılmasına Etkileri Sündüs Adaş Emrah Konuralp. Sayfa 123.

[7] **Milliyetçiliğin Provokasyonu Bölgeler- Sorunlar Yugoslavya, Tanıl Bora.**

[8] **Yugoslavya'nın Kuruluşu ve Dağılması, Uzman Tarih- Tarihe dair, 25 Haziran 2021.**

[9] **Yugoslavya Tarihi: Kısaca Yugoslavya'nın Kurulması ve Dağılması. Tairhbilgi.org.**

[10] Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal Of Turkish World Studies, X/2 (Kış 2010), S.51-95. Tito Sonrası Dönemde Eski Yugoslavya Bölgesindeki Türkler Ve Müslümanlar S.58, Giray Saynur Bozkurt.

[11] Makedonya'da Türk Azınlık Ve Makedonya-Türkiye İlişkileri,Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Reyhan Rahman Ankara-201

Makedonya İsim Değişikliği

Bugüne gelindiğinde ise Makedonya isim değişikliğine gitmiş ve ismini Kuzey Makedonya olarak değiştirmiştir. Bunun en büyük sebebi ise komşu ülke Yunanistanın Bağımsızlığını ilan eden Makedonyanın onlar için tehlike olarak görülmüş ve bu isim değişikliği baskısına gidilmiştir. Öte yandan diğer bir komşu ülke olan Bulgaristan da Makedon dilinin olmadığını onlara göre Makedon dili Bulgarcanın bir lehçesidir diye savunmuşlardır. Bu sorun Makedonya ve Bulgaristan tarafından imza edilen "Komşuluk, Dostluk, Güvenlik ve İşbirliği Anlaşması" ile çözülmüş görünse de, Bulgaristan Parlamentosu'na onaya giden antlaşma kopyasında Makedonca değil Bulgarca kullanılmıştır.[12] Görüldüğü üzere bu gibi tartışmalar Makedonya Devletinin devlet olup olmadığının sonucunda Makedonya yeni bir devlet kurma yoluna girmek zorunda kalmıştır.

Günümüzde Makedonya'da Bulunan Türklerin Durumu

1950'li yıllardan günümüze Makedonya'daki bütün etnik grupların sayısı artarken Türklerin sayısının nasıl azaldığını görmek mümkündür. 1953 yılında Türklerin sayısı Arnavutlardan fazla iken bugün Arnavutlar Türklerin beş mislidirler. Bunun sebebi 1950'li yıllarda Türkiye'ye yapılan kitlesel, daha sonraki yıllarda ise kitlesel olmasa da hiç durmayan göçlerdir.[13] Yapılan göçler sebebiyle bakıldığında Türklerin en yoğun olduğu böleler arasında Üsküp ve Gostivar'dır. Çünkü Türkler çoğunluk değil dağınık bir haldeler. Bu dağınıklık ve Türklerin az olmasının getirdiği olumsuzluklar ise devlette Türk bakanlarının az olması, dilin resmi dil olmaması, eğitime gereken önemin verilmemesi gibi olumsuzluklar meydana gelmektedir. Balkanlar'da konuşma dilinde tabii olarak bir takım yerel ağızlara rastlansa da bölgede yazı dili tarihin her döneminde İstanbul Türkçesi olmuştur. Günümüzde de bu durum devam etmektedir. Fakat 1945 sonrası Türkçesinin kelime kadrosunda hatta yer yer sentaksında bir değişme meydana geldi.

Çünkü dil, sosyal yapının değişmesinden kolaylıkla etkilenir. Düne kadar bölgenin prestijli dili olan Türkçe yörenin Türk yönetiminden çıkmasından sonra yerel diller karşısında bu konumunu kaybetmiş ve etkilenen bir dil haline düşmüştür. Ayrıca Türkçenin eğitim dili olma özelliğini yitirmiş olması da onu etkileyen bir başka faktördür. Makedonya'da belli bir seviyeye kadar Türkçe eğitim devam etmiş olmakla birlikte sonuçta bu eğitim bir azınlık eğitimidir.[14]Anayasasının öngördüğü şekilde Türklerin yoğunlukta olduğu belediyelerde Türkçe resmi dil olarak kullanılabilmekteydi. Fakat bazı nedenler bahane edilerek Türkçenin kullanımı engellenmiştir. Örneğin, 1997 yılında Türk nüfusunun %20'nin altında olduğu gerekçesiyle Gostivar'da Türkçe'nin resmi dairelerde kullanılmasına son verildi. Oysa bugün şehirde hâlâ çok sayıda Türk yaşamakta ve yaygın olarak Türkçe konuşulmaktadır.[15] Azınlık olmanın getirdiği durum ise Türklerin yoğun olduğu bölgelerde Türkçe eğitimin olması ve konuşma dillerinin de Türkçe olmasıdır. Ayrıca Cumhuriyet dönemi edebiyatımızın önemli isimlerinden Yahya Kemal Beyatlı, Cenap Şahabettin de Makedonya Türklerindendir. Makedonya Türk Edebiyatı'nın Osmanlı Devleti'nin çekilmesiyle bir duraklama içerisinde olduğu belirtilir. Ancak II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle yeni bir dönem başlamıştır. 1946 yılında Birlik gazetesinde Mustafa Karahasan'ın yayınladığı "Hapishanede Bir Gece" adlı yazısı Makedonya Türk Edebiyatı'nın ilk örneklerindendir.[16] Çünkü Edebiyat bir milletin

[12] Shejda Kjorbayram, Bağımsızlığından Günümüze Makedonya (1991 – 2014), Edirne, 2018.
[13] Türkiye ve Türk Dünyası İktisadi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı, Makedonya Türkleri, 10 Nisan 2020.
[14] Mustafa İSEN, Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi / Türkiye, Alıntı Kaynağı, Türkler, C: 20, s.464-469.
[15] Nevzat Özkan, "Eski Yugoslavya Türkleri", Türk Dünyası, Kayseri 1997, s.296.
[16]Fahri Kaya, "Hikayemizin Hikayesi", Seçme Yazılar, Üsküp 1994, s.25-26.

varlığının hala devam ettiğini ve devam edeceğinin bir kanıtıdır. Asırlarca Türk Edebiyatı önemli şahsiyetler yetiştirmiştir. Geçmişe bakıldığında divan şairlerin en önemli isimleri Balkanlarda yetişmiş şairlerdir. Ve hala eserleri okunarak günümüzde yaşamaktalar. Makedonya'da Türkçe, XIV. yüzyıldan beri konuşma ve yazı dili olarak yaşamaktadır. Günümüzde Balkanlar'da Türkçenin en canlı yaşadığı yöre burasıdır. Osmanlı sonrası en çok Türkçe kitap da yine burada basılmıştır. Var olan potansiyel geliştirilir, küçük sorunlar aşılırsa Türkçe burada gelecekte de daha sağlıklı olarak yaşamaya devam edecektir.[17]

Ders Kitaplarında Türk İmajı

Ders kitapların hazırlanması Milli Eğitim bakanlığının ihaleleri sonucu ihaleyi kazanan yayın evleri tarafından hazırlanmaktadır. Ülkede Makedonca yanında Arnavutça ve Türkçe tarih ders kitapları da kullanılmaktadır. Kullanılan Arnavutça ve Türkçe ders kitapları olduğu gibi Makedonca ders kitaplarından çevrilmektedir. Çeviride resimler ve haritalar da dâhil olmak üzere Makedonca ders kitaplarındaki her sayfa aynen Arnavutça ve Türkçe ders kitaplarına da aktarılmıştır. Bu nedenle bu kitaplarda dillerinin farklı olması dışında farklı bir tarih yorumu sunulmamaktadır.[18] Çünkü bilindiği üzere eskiden bu yana Osmanlılar hiçbir zaman tam manasıyla sevilmemiş hep düşman gözüyle bakılmıştır. Özellikle Tarih kitaplarında Osmanlılar yarım yamalak, hep barbar olarak anlatılmıştır. İnsan düşmanı zorla İslamiyet'i kabul ettiren bir milletmiş gibi gösterilmiştir. Kitaplarda genelde Osmanlı tabiri kullanılmıştır. Türk kelimesi ise zamanla yerini almıştır. Kitaplarda anlatılan savaşlar ise amaca uygun bir şekilde anlatılmamıştır. Ayrıca bu kitaplardaki verilmek istenen en önemli mesaj ise Osmanlıların zorba bir toplum olduğu ve onlara karşı nefret duygularını uyandırmak istenilmiş ve başarılı olunmuştur. Türklerin sayılarını az gösterip ve Osmanlı zamanında kalan eserleri yok etmek istemişlerdir. Zamanla bu isteklerini yerinde getirmişlerdir. Çoğu eser yok olunmuş ya da onarılıp kendilerine aitmiş gibi göstermişlerdir. Türkiye Cumhuriyeti Kuruluşu bir nevi olumlu karşılanmıştır. Sebebi ise siyasi çıkarların ve ekonominin canlanması adı altında olmuştur. Çünkü bu yaklaşım Osmanlının feodal ve çok fazla etnik gruplara sahip olması, Cumhuriyet ise modern ve aynı zamanda milli olmasından yanadır.

Ders kitapları bilindiği üzere bilgi kaynakların en başında gelirler, çünkü bizler ilk bilgiyi okulda ders kitaplarından öğrenmekteyiz. Ve her okuduğumuz bizim için bilgi ve birikim niteliğindedir. Küçük yaşta öğrenmeye başladığımız bu bilgiler bizim için en önemli ve en gerçek bilgilerdir. Çünkü çocuk yaşta aşılanan her bilgi zamanla değişmesi zor olur. Bu yüzden Makedonya ders kitaplarında Osmanlı her zaman düşman olarak gösterilmiştir ve bu durum hala bu şekildedir. Bu kitapların tekrardan ele alınıp derlenmesi ve gereken bilgilerin tarafsızca yazılması, Osmanlının yaptığı savaşlar gerektiği gibi eksiksiz anlatılması, aynı zamanda Osmanlının zorba bir millet olmadığını aksine her etnik grubun Osmanlı zamanında refah içinde yaşadığı belirtilmelidir.

SONUÇ

Bu çalışmamızda Türk toplumunun Balkan coğrafyasındaki tarihsel varlığını ve bu topraklara kazandırdığı kadim kültürel mirası, Kuzey Makedonya özelinde nesnel ve tarihsel gerçeklik çerçevesinde incelemeye çalıştık. Yüzyıllar boyunca Balkanlar'da kalıcı izler

[17]İSEN Mustafa; Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi / Türkiye, Alıntı Kaynağı, Türkler, C. 20 s. 464-469.

[18]Balkan ve Karadeniz Ülkelerinde Güncel Tarih Yıldız Teknik Üniversitesi Balkan ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi (BALKAR) İstanbul 2020, MAKEDONYA (Mehmet Hacısalihoğlu). s.233.

bırakan Türk varlığının yalnızca siyasi bir geçmişten ibaret olmadığını; dil, mimari, gelenek, inanç, gündelik yaşam pratikleri ve sosyal teşkilatlanma biçimleriyle çok katmanlı bir kültürel yapı oluşturduğunu ortaya koymayı amaçladık.

Bugün Kuzey Makedonya topraklarında yaşayan Türk toplumunun dününü ve bugününü ele alırken, Balkan coğrafyasındaki diğer Osmanlı mirası Türk toplulukları gibi yaşadıkları siyasal, sosyal ve kültürel sıkıntıları da değerlendirdik. Zaman zaman yok sayılma, kimliklerinin görmezden gelinmesi ve asimilasyon politikalarına maruz kalmalarına rağmen, bu toplumun milli kimliğini, dilini ve kültürel değerlerini koruma yönündeki onurlu mücadelesini detaylı bir şekilde aktarmaya çalıştık. Özellikle eğitim, dil kullanımı ve kültürel temsiliyet alanlarında yaşanan sorunlar, tarihsel süreklilik içinde ele alınarak değerlendirilmiştir. Tarih göstermiştir ki hiçbir toplum baskı ve zorlamayla tamamen yok edilemez. Bilakis bir toplum kendi milli şuurunu, değerlerini ve kültürel hafızasını muhafaza ettiği sürece varlığını sürdürmeye devam eder. Orta Asya'dan Balkanlar'a kadar uzanan geniş bir coğrafyada tarihsel ayak izi bulunan bir milletin, köklü geçmişinin ve kültürel mirasının kolayca silinmesi mümkün değildir. Bu çalışmada da görüldüğü üzere, kültürel süreklilik yalnızca siyasi hâkimiyetle değil; dil, gelenek, inanç ve toplumsal hafıza aracılığıyla yaşamaya devam etmektedir.

Her ne kadar bazı ders kitaplarında Osmanlı Devleti olumsuz, zorba ve fethettiği milletleri zorla İslamlaştıran bir güç olarak anlatılmış olsa da, bölgede yaşayan Türk toplumu tarihsel tecrübesi ve kolektif hafızasıyla bu anlatıların tek boyutlu olmadığının bilincindedir. Osmanlı'nın Balkanlar'daki idari ve toplumsal düzeni, farklı etnik ve dini unsurları bir arada yaşatabilen çok kültürlü bir yapıya dayanmıştır. Bu bağlamda çalışma, tarihsel olayları ideolojik yaklaşımlardan uzak, çok yönlü ve belge temelli bir perspektifle değerlendirme gerekliliğini de vurgulamaktadır. Sonuç olarak Kuzey Makedonya'daki Türk varlığı, yalnızca geçmişe ait bir hatıra değil; yaşayan, üreten ve kültürel kimliğini koruyarak varlığını sürdüren bir toplumsal gerçekliktir. Bu gerçeklik, Balkan coğrafyasındaki Türk izinin tarihsel sürekliliğini açıkça ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

Adaş Sündüs, Konuralp, Emrah Eski Yugoslavya'da Sırp Milliyetçiliğinin Tarihsel Temelleri ve Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin Dağılmasına Etkileri, sayfa 123.

Bozkurt Giray Saynur, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal Of Turkish World Studies, X/2 (Kış 2010), S.51-95. Tito Sonrası Dönemde Eski Yugoslavya Bölgesindeki Türkler Ve Müslümanlar. S.58,

Erdem Ahmet, Özgür Medya, Osmanlı Döneminde Makedonya, 17 Ekim 2007 Çarşamba.

Hacısalihoğlu Mehmet, Balkan Ve Karadeniz Ülkelerinde Güncel Tarih Yıldız Teknik Üniversitesi Balkan Ve Karadeniz Araştırmaları Merkezi (Balkar) İstanbul 2020, Makedonya. S.233.

İnalcık Halil, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi, Bal-Tam, Türklük Bilgisi-3, Türkler Ve Balkanlar, Prizren Eylül- 2005, S.33.

İsen Mustafa, Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi / Türkiye, Alıntı Kaynağı, Türkler, C: 20, S.464-469.

İsen Mustafa; Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi / Türkiye, Alıntı Kaynağı, Türkler, C. 20 S. 464-469.

İslam Ansiklopedisi Makedonya.

İslam Ansiklopedisi, Yugoslavya.

Kaya Fahri, "Hikayemizin Hikayesi", Seçme Yazılar, Üsküp 1994, S.25-26.

Kjorbayram Shejda, Bağımsızlığından Günümüze Makedonya (1991 – 2014),Edirne, 2018.

Özkan Nevzat, "Eski Yugoslavya Türkleri", Türk Dünyası, Kayseri 1997, S.296.

Rahman Reyhan, Makedonya'da Türk Azınlık Ve Makedonya-Türkiye İlişkileri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara-201.

Tanıl Bora**,** Milliyetçiliğin Provokasyonu Bölgeler- Sorunlar Yugoslavya.

Turan Ömer, "Makedonya'da Türkler", Makedonya Sorunu Dünden Bugüne, Der. Murat Hatipoğlu, Ankara, ASAM Yayınları, 2002, S.183.

Türkiye Ve Türk Dünyası İktisadi Ve Sosyal Araştırmalar Vakfı, Makedonya Türkleri, 10 Nisan 2020.

Yugoslavya Tarihi: Kısaca Yugoslavya'nın Kurulması Ve Dağılması. Tarih Bilgi.Org.

Yugoslavya'nın Kuruluşu Ve Dağılması, Uzman Tarih-Tarihe Dair, 25 Haziran 2021.

Socrates Journal of Interdisciplinary Social Researches